

Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Kadınlar İçin Adalet

www.ucmk.org.tr

Uluslararası
Ceza Mahkemesi
Koalisyonu
www.ucmk.gov.tr

Deutsche Botschaft
Ankara
Almanya Büyükelçiliği
Ankara

Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Kadınlar İçin Adalet

“Roma Statüsünün cinsiyetle ilgili hükümleri, tutucu siyasi güçlerin yoğun baskısına rağmen uluslararası kadın hakları hareketinin uluslararası insan hakları hukukunu ve insanî hukuku olumlu bir biçimde etkilediğini gösteren; cesaret verici bir örnektir. Henüz atılması gereken pek çok adım vardır; bununla birlikte, 1994 yılından bu yana olağanüstü bir gelişme kaydedilmiştir.”

BM kadına yönelik şiddet Özel Raportörü Radhika Coomaraswamy'nin raporu, E/CN.4/2003/75/Add.1.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin yaklaşık 60 yıl önce kabul edilmiş olmasına rağmen, kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddet tüm dünyada gündelik bir gerçek olarak varlığını sürdürmektedir. Silahlı çatışma ortamlarında kadınlar insan hakları ihlallerine karşı savunmasız kalmaktadır. Uluslararası Ceza Mahkemesi* Roma Statüsünün Giriş bölümünde, yirminci yüzyılda milyonlarca çocuğun “insanlık vicdanını derinden etkilemiş, hayal edilemeyen katliamların kurbanı

olduğu” kabul edilmektedir. Roma Statüsü, uluslararası hukukun alanına giren en ciddi suçların mağdurları olan kadınların Uluslararası Ceza Mahkemesinde rol üstlenmelerini sağlayan cinsiyet bakış açısını benimsemesi açısından, ilerici bir niteliktedir. Roma Statüsü, ayrıca, ulusal mevzuatların örnek olarak izleyebileceği başarılı bir uluslararası modeldir. UCM’de açılan tüm davalarda cinsiyet temelli suçların dâhil edilmesi mümkündür. Usul Kurallarıyla birlikte Roma Statüsü, ulusal yargı sistemlerinde örnek alınabilecek standartları belirlemektedir. Bu standartlar, kadınların cinsiyetle ilgili adaleti ulusal düzeyde talep etmelerine yardımcı olmakta ve reform talepleri için örnek teşkil etmektedir.

Kadınlara yönelik suçların hangileri UCM’nin yargı alanı içerisine girmektedir?

Roma Statüsü, Mahkemeye soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçları hakkında yargı yetkisi tanımaktadır. Bu tür suçların çoğuna hem kadınlar hem de erkekler maruz kalabilir; ancak, zorla hamile bırakma gibi bazı suçlar yalnızca kadınlara karşı işlenmektedir. Tecavüz ve cinsel şiddet gibi diğer bazı suçlar da büyük ölçüde kadınlara karşı işlenmektedir. Cinsiyet temelli suçlar uluslararası mahkemelerde ancak

1990’larda ciddi biçimde yargılanmaya başlamıştır. Ruanda ve Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemeleri, cinsiyet temelli suçların uluslararası düzeyde kabul görmesinde önemli bir rol oynamıştır. UCM’nin kuruluş sürecinde tüm dünyada kadın hakları alanında çalışan örgütlerin yürüttüğü kampanya sonucunda, Roma Statüsü, cinsel ve cinsiyet temelli çok sayıda suçu uluslararası hukuk altında en ciddi suçlar arasında sıralayan ilk uluslararası anlaşma olmuştur.

Soykırım suçları arasında özellikle kadınları ilgilendiren suçlar hangileridir?

Statüde, ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubu kısmen ya da tamamen ortadan kaldırmak amacıyla grubun mensuplarına ciddi biçimde bedensel veya zihinsel zarar verilmesi soykırım suçu olarak tanımlanmıştır. Bu hüküm, ırza geçmenin Mahkemede soykırım suçu olarak yargılanmasına olanak sağlamaktadır.

İnsanlığa karşı işlenen suçlar arasında özellikle kadınları ilgilendiren suçlar hangileridir?

Roma Statüsü, ırza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkta diğer cinsel şiddet biçimlerini hem savaş suçu hem de insanlığa karşı suç olarak kabul etmektedir. Cinsel kölelik ve zorla fuhuş, ilk kez bir uluslararası anlaşma

tarafından açıkça insanlığa karşı suç olarak kabul edilmektedir. Statüde, ayrıca, tanımlanabilir herhangi bir grup veya topluluğa karşı, Mahkemenin yetki alanına giren herhangi bir suçla bağlantılı olarak cinsel nedenlere dayalı zulüm uygulanması halinde, bunun insanlığa karşı suç olarak kabul edileceği belirtilmektedir.

Statüde tanımlanan savaş suçları arasında özellikle kadınları ilgilendiren suçlar hangileridir?

Statüde, Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. maddesinin çok ciddi biçimde ihlali boyutunda ırza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkta diğer cinsel şiddet biçimlerinin uluslararası ya da ulusal silahlı çatışma durumunda gerçekleşmesi halinde, bu tür suçların savaş suçu olarak yargılanabileceğini hükme bağlamaktadır. Savaş suçlarıyla ilgili bu tanımlama, insanlığa karşı suçlarla ilgili tanımlamanın aynısıdır.

Cinsel şiddet suçları nasıl tanımlanmaktadır?

UCM Suçun Unsurlarında ırza geçme ve diğer cinsel şiddet biçimlerinin tanımında, failin salt fiziksel güç kullanımına değil, tehdit ve psikolojik baskı dâhil çeşitli biçimlerde zor kullandığı durumlara vurgu yapılmaktadır. Suçun Unsurlarında ırza geçme salt penisle zorla vajinaya nüfuz etme olarak değil, cinsiyetten bağımsız bir biçimde tanımlanmaktadır

*Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), dünyada soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarıyla ilgili yargılama yetkisine sahip ilk daimi mahkemedir. UCM’nin kurulması için ilk çalışmalar 1998 yılında Birleşmiş Milletlerin önderliğinde Roma’da toplanan bir konferansta başladı. 17 Temmuz 1998’de Uluslararası Ceza Mahkemesini kuran Roma Statüsü 7 ret oyuna karşılık, 120 kabul oyuyla ve oyçokluğu ile (21 çekimse) kabul edildi. Roma Statüsü suçları, mahkemenin nasıl çalışacağını ve devletlerin mahkeme ile işbirliği için ne yapmaları gerektiğini tanımlamaktadır. Statü gereğince, Uluslararası Ceza Mahkemesinin faaliyete geçebilmesi için 60 ülkenin onayı beklendi ve 11 Nisan 2002 tarihinde söz konusu 60 onaya ulaşıldı. 25 Mayıs 2010 tarihi itibarıyla Roma Statüsü 139 devlet tarafından imzalanmış ve 111 devlet tarafından onaylanmıştır. Roma Statüsünün imzalamak onaylamak anlamına gelmemektedir.

(erkeklerin ve erkek çocukların da tecavüze maruz kalabilecekleri kabul edilerek) ve bu tanımlama bir nesne kullanımıyla ya da zorla oral seks dâhil, genel olarak mağdurun vücuduna tecavüz edilmesine atıfta bulunmaktadır.

Kadınlar UCM’de nasıl bir rol oynayacak?

Statüye göre, Savcı ve Yazı İşleri Bürosu Başkanının “etkinlik, bütünlük ve uzmanlık standartlarını sağlayacak” ve kadınlara yönelik şiddet konusu da dâhil, belirli konularda gereken uzmanlığı sağlayacak personeli istihdam etmesi ve personel istihdamında kadınların ve erkeklerin adil bir biçimde temsil edilmelerini sağlamaları gerekmektedir. Bu yükümlülük, özellikle, müfettişlerin atanmasından sorumlu Savcı açısından önemlidir. Müfettişlerin kadınlara yönelik şiddetle ilgili delilleri duyarlılıkla ve etkili bir biçimde toplamak için gerekli eğitimi almış ve deneyimli olmaları gerekmektedir.

Mahkemede kadınlar yargıç olarak görev yapacak mı?

Taraf devletlerin mahkemede kadın ve erkek yargıçların adil bir biçimde temsil edilmesi ve yargıçların kadınlara yönelik şiddet konusu da dâhil, belirli konularda gereken hukuksal uzmanlığı taşımaları ihtiyacını dikkate almaları gerekmektedir. 2002 yılında UCM’ye seçilen ilk on sekiz yargıcın yedisi kadındır. Bu, tüm uluslararası mahkeme ya da divanlar içinde, kadın

yargıçların temsili açısından en yüksek orandır. Aslında, geçtiğimiz yüzyılda uluslararası mahkeme ve divanlarda görev alan kadınların sayısı yok denecek kadar azdır. Yaklaşık 65 yıllık tarihinde Uluslararası Adalet Divanında tek bir kadın yargıç görev yapmıştır. 28 yıllık tarihi içerisinde Deniz Hukuku Mahkemesine hiçbir kadın yargıç seçilmemiştir.

UCM’de kadınların ihtiyaçları konusunda çalışacak özel bir birim ya da görevli var mı?

Yazı İşleri Bürosu Başkanı tarafından oluşturulan Mağdur ve Tanık Birimi Savcıya ve UCM’ye görüş bildirmekle görevlidir. Bu birim tarafından üretilen görüşlerde özellikle uygun koruma tedbirlerine, güvenlikle ilgili düzenlemelere, UCM’de dinlenen mağdurlara, tanıklara ve tanık ifadeleri nedeniyle risk altında bulunan diğer kişilere yönelik danışma ve destek süreçlerine yer vermektedir. Bu birimde çalışan personelin travma ve bu bağlamda cinsel şiddetten kaynaklanan travma konusunda uzman olması gerekmektedir. Roma Statüsünün 43 ve 44. maddelerinde yer alan bu şartlara ek olarak, Ulus ve Delil Kurallarının 19(e) maddesine göre Mağdur ve Tanık Biriminde cinsiyet ve kültürel çeşitlilik konusunda uzman personelin çalıştırılması gerekmektedir. Ayrıca, Roma Statüsü Savcının cinsel ve cinsiyetle ilgili şiddet konusunda bir danışman atamasını şart koşmaktadır.

UCM’nin kadın mağdurlara ve tanıklara koruma sağlama yükümlülüğü var mı?

Kadınlara karşı ciddi suçlar işleyen kişilerin yargılanmalarıyla ilgili sorunlardan birisi, bu şiddete maruz kalan kadınların ifade verme konusunda isteksiz davranmalarıdır. Sonuç olarak, UCM’nin özellikle cinsel ya da cinsiyetle ilgili şiddetin kullanıldığı suçlarda mağdurların ve tanıkların güvenliklerini, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını, onurlarını ve saygınlıklarını korumak için gereken tedbirleri alması gerekmektedir. Bu tür tedbirler önyargıya dayanmamalı; suçlanan kişilerin haklarına ve adil ve tarafsız bir yargılamaya aykırı olmamalıdır.

Kadın mağdurlar ve tanıklar nasıl korunmaktadır?

Ön Yargılama, Yargılama ve Temyiz Daireleri, açık duruşma ilkesine bir istisna olarak, mağdurları, tanıkları ya da suçlanan kişileri korumak için yargılamanın herhangi bir aşamasını gizli (basına ve kamuya kapalı) oturumda görebilir ya da delillerin elektronik ya da başka türden özel bir araçla sunulmasına izin verebilir. Cinsel şiddet mağdurları söz konusu olduğunda bu tedbirler özellikle mağdur ya da sanığın görüşleri alınarak ve bütün koşullar değerlendirildikten sonra uygulanır. Mahkeme, ayrıca, mağdurlara ve tanıklara destek sağlamakta; mağdurların hayatlarını yeniden kurmalarına destek olmaktadır. Bu amaçla, mağdur ve mağdur aileleri

yararına bir Mağdur Destek Fonu oluşturulmuştur.

Mahkemenin usul ve delil kuralları kadın mağdurları ve tanıkları ne şekilde desteklemektedir?

Roma Statüsü, şiddete ve tacize maruz kalan kadınların iddialarını göz ardı eden ve yargı sürecini mağdurlar için travmatik bir deneyime dönüştüren geleneksel usul ve delil kurallarına yer vermemektedir. Bu bağlamda, örneğin, cinsel şiddete maruz kalan bir kadının bu fiil sırasında sessiz kalması ya da direnmemesi, bu fiile rıza gösterdiği anlamına gelmemektedir. Mağdurun fiilin öncesinde ya da sonrasında cinsel ilişkiye girmiş olması çoğu davada kanıt olarak kabul edilmemektedir. Bundan başka, mağdurun ifadesinin başka bir kaynakça güçlendirilmesi gibi bir şart da yoktur. Mağdurların soruşturma ve mahkeme aşamalarına katılımı uluslararası ceza adaleti sisteminde bir yeniliktir ve bu kurallar uluslararası mahkemeler ve gelecekte kurulabilecek diğer yapılar için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Mevcut dava/olaylar

UCM’de ele alınan dört dosyada, cinsiyet temelli suçlar ve daha ziyade tecavüz ve diğer cinsel şiddet biçimlerinin yaygın biçimde uygulandığı iddia edilmektedir.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti

Eski adı Zaire olan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 1998 yılında Thomas Lubanga Dyilo liderliğindeki UPC (Kongo Vatanseverler Birliği) ile hükümet kuvvetleri arasında başlayan ve bugüne kadar, yaklaşık 4 milyon insanın öldüğü çatışmalar, II. Dünya savaşındaki sonraki en büyük "ölümcül çatışmalardan" biri sayılmaktadır. 2005 yılında UPC, liderleri tarafından siyasi partiye dönüştürüldü. Böylelikle, Ituri bölgesindeki yaklaşık 15.000 milis silahsızlandırıldı ve çoğu sivil hayat karıştı. Ancak son 10 yıldır silahlandırılan binlerce milis, farklı silahlı politik gruplara katılarak, çatışmalarda aktif rol oynamaya devam etmektedir. Bölge henüz istikrara kavuşmuş değildir ve ciddi insan hakları ihlallerine dair bilgiler gelmeye devam etmektedir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Başkanı, UCM savcısı Luis Moreno Ocampo'ya bir mektup göndererek, ülkesinde gerçekleştirilen ve Roma Statüsü kapsamındaki suçlara ilişkin soruşturma açılmasını talep etti. Bunun üzerine savcı, ön araştırmasının ardından, Haziran 2003'te Kongo'daki durumu yakından inceleyeceğini açıkladı ve 04.07.2004 tarihinde olayı Ön Yargılama Dairesine taşıdı.

DKC'deki durum nedeniyle dört kişi tutuklanarak UCM'ye sevk edildi. Mahkeme kararına istinaden UCM tarafından tutuklanan ilk kişi olan

Thomas Lubanga'ya yönelik suçlamalar arasında, "15 yaşından küçük çocukların askere

alınması ve çatışmalarda aktif olarak kullanılması" öne çıktı. UCM, Lubanga'nın kurucusu ve lideri olduğu Kongo Vatanseverleri Birliği adlı milis gücün Ituri bölgesinde yaygın biçimde tecavüz ve diğer cinsel şiddet biçimlerini uyguladığını gösteren çok sayıda belgeye rağmen bu grubun işlediği cinsiyet temelli suçları yeterince incelememekle eleştirilmektedir. Lubanga'ya karşı açılan dava 26 Ocak 2009 tarihinde Lahey'de başladı.

UCM'deki ikinci dava, 24 Kasım 2009 tarihinde Kongolu **Germain Katanga** ve **Matthieu Ngudjolo Chui** hakkında açıldı. Katanga ve Ngudjolo, 2003 yılı Ocak ve Mart ayları arasında DKC'nin doğusundaki Ituri bölgesindeki Bogoro köyünde işlendiği iddia edilen savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar nedeniyle yargılanmaktadır. Ituri Yurtsever Direniş Gücünün lideri olduğu iddia edilen Katanga hakkında, insanlığa karşı suç ve savaş suçları işlemek suçlamasıyla 18 Ekim 2007 tarihinde tutuklama kararı çıkartıldı. Katanga'ya yöneltilen insanlığa karşı suç ve savaş suçu niteliğindeki suçlamalar cinayet, insanlık dışı muamele, kadınların ve kızların cinsel köle haline getirilmesi ve işkence ve kötü muameleyi; savaş suçları çocukların çatışmalarda kullanılmasını, Bogoro'da sivil halka yönelik saldırıları ve Bogoro'nun yağmalanmasını içermektedir. Daha önce DKC ordusunda albay olarak görev yapmış olan ve Ulusal Birleşik

Cephenin eski lideri olduğu iddia edilen Kongo milliyetçisi Mathieu Ngudjolo Chui hakkında benzer suçlamalarla 6 Temmuz 2007 tarihinde verilen tutuklama kararı 7 Şubat 2008 tarihinde açıklandı ve Chui aynı gün DKC hükümeti tarafından tutuklanarak Lahey'e gönderildi. Bogoro ve Chui dosyaları 10 Mart 2008 tarihinde Ön Yargılama Dairesi tarafından birleştirildi. Daire, insanlık dışı muamele, işkence ve insanlık onuruna aykırı muamele suçlamaları dışında diğer tüm suçlamaları kabul ederek dosyayı 26 Eylül 2008 tarihinde Yargılama Dairesine gönderdi. Bogoro ve Chui hakkında cinsel kölelik de dâhil üç insanlığa karşı suç ve yedi savaş suçu iddiasıyla dava açılması, Ituri'de işlendiği iddia edilen ve halen süren ciddi suçların cezasız kalmaması için atılan önemli bir adımdır.

Ön Yargılama Dairesi, **Bosco Ntaganda** hakkında verilen tutuklama kararını 29 Nisan 2008 tarihinde yayımladı. Kongo'nun Kurtuluşu için Yurtsever Güçlerin eski komutan yardımcısı ve DKC'nin Kuzey Kivu bölgesinde faaliyet gösteren Halkın Savunulması için Ulusal Kongre adlı silahlı grubun komutanı olduğu iddia edilen Ntaganda hakkındaki tutuklama kararı üç savaş suçu nedeniyle çıkartıldı. Ntaganda'ya yönelik suçlamalar 15 yaşından küçük çocukların askere alınması ve çatışmalarda aktif olarak kullanılmasıyla ilgilidir.

Uganda

1987 yılında Joseph Kony tarafından kurulan ve Uganda'nın kuzeyinde dini temellere dayalı bir devlet kurmak isteyen LRA (Tanrının Direnişi Ordusu) ile hükümet kuvvetleri arasındaki çatışmalar, Afrika'da en uzun süredir devam eden çatışmalardan biridir. LRA geniş çaplı insan hakları ihlalleri, tecavüz, işkence, cinayet ve "çocuk asker" kullanmakla suçlanmaktadır. Bölgede yapılan bir araştırmaya göre halkın %78'i bir cinayete tanık olmuş, %68'i ise (LRA veya hükümet güçleri tarafından) kötü muameleye uğramıştır. Bölgede hükümet ile LRA arasında ateşkes ve barış anlaşması için görüşmeler devam etmektedir.

Aralık 2003'te Uganda Başkanı Yoweri Museveni, LRA ile ilgili durumu UCM'ye götürme kararı aldı. Savcı 29 Temmuz 2004 tarihinde konu ile ilgili olarak soruşturma açıldığını duyurdu ve dosyayı 2. Ön Yargılama Dairesine taşıdı. Aralık 2005'te BM Genel Sekreteri Uganda'da hükümetin, hükümete bağlı yerel kuvvetlerin ve LRA'nın özellikle çocuklara karşı ciddi suçlar işlediğini belirtti. Ön Yargılama Dairesi LRA'nın liderleri **Joseph Kony**, **Vincent Otti**, **Okot Odhiambo**, **Dominic Ongwen** ve **Raska Lukwiya** hakkında, tecavüz, kişilerin cinsel

köleleştirme ve köleleştirme, ciddi ıstıraplara ve bedensel hasara yol açan insanlık dışı eylemler, sivillere yönelik kötü muamele, sivil nüfusa karşı kasten saldırı düzenlemek, çocukların zorla askere alınması ve yağma suçlamalarıyla 8 Temmuz 2005 tarihinde çıkarttığı tutuklama kararını 14 Ekim 2005 tarihinde açıkladı. Haklarında tutuklama kararı verilen kişiler henüz yakalanamadı. 2007 yılında ölen Raska Lukwiya hakkındaki dava düştü. Medyada LRA'nın lideri Vincent Otti'nin de öldüğüne dair haberler yayımlandı. Savcı, 8 Kasım 2007'de Otti'nin akibetinin araştırıldığını açıkladı.

Bugüne kadar altı mağdura dava ile ilgili süreç; iki mağdura olayla ilgili sürece katılma hakkı tanındı. UCM, Uganda davasını desteklemek üzere Uganda'nın Kampala şehrinde bir büro açtı.

Orta Afrika Cumhuriyeti

Eski bir Fransız sömürgesi olan Orta Afrika Cumhuriyeti bağımsızlığını 1960 yılında kazandı. Askeri yönetimlerin ardından 1993'te sivil yönetim başa geçmişse de Mayıs 2001'deki başarısız darbe girişiminin ardından ülkede çatışmalar başladı. 5 Aralık 2004 tarihinde kabul edilen anayasanın ardından 2005 yılı Mart ayında seçimlere gidildi; ancak dünyanın en fakir ülkelerinden biri olan Orta Afrika Cumhuriyeti'nde siyasi istikrarsızlık halen sürmektedir.

OAC, Uganda ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin ardından

bir taraf devlet tarafından Savcılığa başvurunun yapıldığı üçüncü olaydır. 2005 yılında, Orta Afrika Cumhuriyeti eski devlet başkanı ve başkan yardımcısı tarafından işlenen suçları araştıran yerel mahkeme, olayın araştırılmasında yetersiz kalabileceğinden hareketle, UCM savcısından, konuyla ilgili soruşturma başlatmasını talep etti. Ancak Savcılık, "tamamlayıcılık" ilkesi gereğince, Orta Afrika Cumhuriyeti Yüksek Ceza Mahkemesinin kararını bekledi. Yüksek Ceza Mahkemesi, 11 Nisan 2006 tarihinde verdiği kararla, yerel mahkeme kararını onaylayarak, mevcut koşullarda, OAC'de etkin araştırma ve yargılama yapamayacağına karar verdi. Daha önce söz konusu davanın neticesini beklediğini açıklayan Savcılık Ofisi, bu kararın ardından harekete geçerek, 2007 yılında soruşturma başlatarak dosyayı 3. Ön Yargılama Dairesine taşıdı. Savcılık, OAC'de 2002 ve 2003 yıllarında işlenen cinsiyet temelli suçları öncelikli olarak incelemeye başladı. 22 Mayıs 2007 tarihinde Savcılığın soruşturmanın başlatılmasıyla ilgili basın açıklamasında şöyle denildi: "Savcılık ilk kez, cinsel suçların sayısının öldürme olaylarından çok daha fazla olduğu bir soruşturma açmaktadır. Savcıya göre, 'Cinsel suçlarla ilgili iddialar ayrıntılı ve kanıtlarla desteklenmektedir. Elimizdeki bilgiler, sivillere tecavüz vakalarının uluslararası hukuk tarafından göz ardı edilemeyecek kadar çok sayıda olduğunu göstermektedir.'"

Mahkemenin soruşturması kapsamında ilk şüpheli ve gözaltına

alınan ilk kişi, eski Demokratik Kongo Cumhuriyeti Devlet Başkanı Yardımcısı ve Kongo Özgürlük Hareketinin başkanı ve komutanı olan **Jean-Pierre Bemba Gombo**'dur. UCM 3. Ön Yargılama Dairesi, Bemba hakkında 23 Mayıs 2008 tarihinde verdiği tutuklama kararını 24 Mayıs 2008 tarihinde açıkladı. Bemba, 24 Mayıs 2008 tarihinde Belçikalı yetkililer tarafından tutuklandı ve 3 Temmuz 2008 tarihinde Lahey'e gönderildi. UCM 2. Ön Yargılama Dairesi, 15 Haziran 2009'da Bemba'nın insanlığa karşı iki suç (tejavüz ve cinayet) ve üç savaş suçu (tejavüz, cinayet ve yağma) ile yargılanmasına karar verdi. Bemba, 26 Ekim 2002 ile 15 Mart 2003 tarihleri arasında OAC'de işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle yargılanacak. Bemba hakkındaki davanın başlama tarihi 5 Temmuz 2010 olarak belirlendi.

Darfur, Sudan

2003 yılında, yerel bir isyanın ardından, bölgedeki Arap kabileleri ile hükümet tarafından kurulan ve desteklenen milis kuvvetleri Janjavid arasında çatışmalar başladı. Bu çatışmalarda Darfur nüfusunun üçte biri; yaklaşık 2 milyon insan zorla yerinden edilirken yüz binlerce insan öldürüldü. Halen 1,5 milyon kişi yerleştirildikleri mülteci kamplarında yaşamaktadır. Hükümetin, Darfur bölgesinde, geniş çaplı bir "etnik temizlik" başlattığı iddiaları üzerine, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 18 Eylül 2004 tarihinde, 1564 sayılı kararıyla Genel Sekreterden Sudan'da

bir araştırma komisyonu kurmasını istedi. Kurulan Komisyon, 25 Ocak 2005'te, BM Genel Sekreterine bir rapor sunmuş ve sivil halkın korunması ve suçluların cezalandırılması için harekete geçilmesini tavsiye etti. Raporun ardından, Güvenlik Konseyi, 31 Mart 2005 tarihli ve 1593 sayılı kararı ile olayı UCM'ye taşımaya karar verdi. 6 Haziran 2005'te UCM savcısı Luis Moreno Ocampo, Darfur'da işlenen suçlar hakkında soruşturmayı resmi olarak başlattı ve dosya Yargıç Akua Kuenyehia (Gana) başkanlığındaki 1. Ön Yargılama Dairesine iletildi. Bu tarihten sonra, Ahmad Harun, Ali Kushayb ve Omar Hassan Ahmad Al-Bashir hakkında tecavüz, cinayet, sivil nüfusa saldırı, insanlık dışı eylem, işkence, yağma ve insanlık onuruna aykırı eylem suçlamalarını içeren toplam 51 savaş suçu ve insanlığa karşı suç nedeniyle tutuklama kararı çıkartıldı. Sudan hükümeti iddiaları ve UCM ile işbirliğini reddettiğinden, henüz hiçbir tutuklama yapılmadı. Ayrıca, UCM'nin huzuruna gelmesi için Bahr Idriss Abu Garda hakkında celpname çıkartıldı; ancak yargıçlar bu kişiyle ilgili dosyanın bu aşamada dava konusu olmamasını kararlaştırdı. Darfur olayında on bir mağdur UCM tarafından tanındı. Darfur soruşturması kapsamında üç kişi hakkında dava açıldı. 1593 sayılı karar uyarınca UCM Savcısı Darfur soruşturmasında kaydedilen ilerleme hakkında Konseye altı ayda bir rapor sunmaktadır.

1. Ön Yargılama Dairesi 2003 ve 2004 yıllarında Darfur'da işlendiği

iddia edilen savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar nedeniyle İnsani Yardım Bakanı **Ahmad Muhammad Harun** ("Ahmad Harun") ve Janjavid lideri **Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman** ("Ali Kushayb") hakkında 2 Mayıs 2007 tarihinde tutuklama kararı çıkarttı.

1. Ön Yargılama Dairesi son beş yılda işlendiği iddia edilen savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar nedeniyle Sudan Devlet Başkanı **Omar Hassan Ahmad al-Bashir** hakkında 4 Mart 2009 tarihinde tutuklama kararı çıkarttı. Al-Bashir hakkındaki karar, UCM'nin görevdeki bir devlet başkanı için çıkarttığı ilk tutuklama kararıdır. 3 Şubat 2010 tarihinde UCM Temyiz Dairesi, 1. Ön Yargılama Dairesinin al-Bashir hakkındaki tutuklama kararına soykırım suçunu dahil etmeme kararını oybirliğiyle reddetti ve Ön Yargılama Dairesinden, al-Bashir hakkındaki tutuklama kararının soykırım suçunu içerecek şekilde genişletip genişletilmemesi konusunda doğru delil standardı esasında yeni bir karar vermesini istedi.

1. Ön Yargılama Dairesi, Eylül 2007'de Afrika Birliği barış gücünün Darfur'daki Haskanita askeri üssüne yapılan saldırılar sırasında

işlendiği iddia edilen savaş suçları nedeniyle isyancı lider **Bahar Idriss Abu Garda** hakkında 17 Mayıs 2009 tarihinde celpname çıkarttı. Böylelikle, şüphelinin mahkemeye getirilmesi için tutuklama kararı yerine celpnamenin yeterli olacağını öngören UCM yargıçları, ilk kez bir celpname kararı vermiş oldu. Abu Garda 18 Mayıs 2009 tarihinde mahkemeye geldi. 19-29 Ekim 2009 tarihinde 1. Ön Yargılama Mahkemesi Abu Garda hakkındaki mevcut delilleri incelemek üzere kamuya açık bir duruşma gerçekleştirdi. 8 Şubat 2010 tarihinde Daire, Abu Garda hakkındaki suçlamaları onaylamamaya ve Abu Garda hakkında dava açmamaya karar verdi. Yargıçlar dosyadaki delillerin yeterli ağırlıkta olduğu konusunda ısrar etse de, Daire Abu Garda'nın Haskanita üssüne yönelik ortak saldırı planına katıldığına dair yeterli delil olmadığına karar verdi. Savcılığın bu karara karşı temyize başvuracağı ya da ek delille desteklenmesi halinde Dairenin Abu Garda hakkındaki suçlamaları onaylamasını talep edeceği öngörülmektedir. Ayrıca, Haskanita saldırısına katıldığı ileri sürülen iki kişinin daha tutuklanması ya da haklarında celpname çıkartılması yönünde 20 Kasım 2008 tarihinde Savcılık tarafından yapılan başvuru yargıçlar tarafından incelenmektedir.

Kenya

Kenya'da 2007 yılı Aralık ayında yapılan tartışmalı başkanlık seçimlerinin ardından başlayan kabileler arası çatışmalarda binden

fazla kişi öldü; binlerce kişi ciddi biçimde yaralandı; 300,000'den fazla kişi evlerini terk etmek zorunda kaldı. Seçim sonrası çatışmalarda ve Elgon Dağı bölgesindeki çatışmalarda kızlara ve kadınlara karşı yaygın cinsel şiddet uygulandı; evler yakıldı ve kişiler zorla göç ettirildi.

Kenya'da 2007 Aralık ayı ile 2008 Şubat ayı arasında yaşanan seçim sonrası şiddet olaylarını araştırmak üzere hükümet tarafından kurulan uluslararası soruşturma komisyonu Waki Komisyonu, topladıkları belgeleri, kanıtları ve şiddet olaylarından sorumlu olarak belirledikleri şüphelilerin listesini 16 Temmuz 2009'da UCM Savcısına gönderdi. Savcı, ayrıca, tanık korumayla ilgili tedbirler ve yargılamalar hakkında ulusal yetkililerden bilgi aldı. Kenya'da seçim sonrası şiddet olaylarını araştırmaya yönelik çabalar kapsamında Kenya Gerçek, Adalet ve Uzlaşma Komisyonu kuruldu; ancak, Waki Komisyonunun önerdiği özel mahkemenin oluşturulması konusunda mecliste uzlaşma sağlanamadı. Böylelikle, UCM Savcısının ve Kenya hükümet heyetinin ulusal yargı sürecinin başlatılması için belirledikleri son tarih olan 2009 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla olaylara ilgili olarak ulusal düzeyde yargılama başlatılamadı. UCM Savcısı, 26 Kasım 2009 tarihinde 2. Ön Yargılama Dairesinden Kenya'da 2007 Aralık ayı ile 2008 Şubat ayı arasında işlendiği iddia edilen insanlığa karşı suçlarla ilgili soruşturma başlatma yetkisi talep etti. Ön Yargılama Dairesi yargıçları 31 Mart 2010 tarihinde

soruşturma için makul gerekçelerin olduğuna ve durumun UCM'nin yargı yetkisi kapsamına girdiğine karar verdi ve Savcıya soruşturma yetkisi tanıdı.

Kenya soruşturması, Savcının devletler ya da BM Güvenlik Konseyinin talebiyle değil kendi inisiyatifiyle başlattığı ilk soruşturmadır. Roma Statüsünü imzalayan ve onaylayan Kenya UCM'ye taraftır ve kendi topraklarında ya da vatandaşlarından birisi tarafından işlenen savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım suçlarında UCM'nin yargı yetkisini tanımıştır. Böylelikle, ulusal yetkililerin soruşturma ve yargı konusu yapmadıkları eylemler için Savcının soruşturma başlatması mümkün olmaktadır. Savcı, Kenya soruşturmasının 2010 yılı sonu itibarıyla tamamlanacağını açıklamıştır. Kenya'daki durum, UCM'nin beşinci soruşturmasıdır.